

Sygn. VPa 102/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 listopada 2013 roku

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Piotrkowie Trybunalskim,

Wydział V w składzie:

Przewodniczący: SSO Beata Łapińska (spr.)

Sędziowie: SSO Mariola Mastalerz, SSR del. Urszula Sipińska-Sęk

Protokolant: st.sekr.sądowy Marcelina Machera

po rozpoznaniu w dniu 8 listopada 2013 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) w R.

przeciwko W. I.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego W. I. od wyroku Sądu Rejonowego

w Bełchatowie IV Wydziału Pracy z dnia 20 marca 2013r. sygn. IV Pm 261/12

- 1. oddala apelację,*
- 2. nie obciąża pozwanego W. I. kosztami postępowania za instancję odwoławczą.*

Sygn. akt V Pa 102/13

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 12 lipca 2012 roku skierowanym przeciwko W. I. powód (...) w R. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego kwoty 47.846,35 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem zwrotu nienależnego świadczenia. W uzasadnieniu podał, iż pozwany wzbogacił się kosztem powoda, a wzbogacenie to nastąpiło bez podstawy prawnej, gdyż wyrok Sądu Rejonowego w Bełchatowie zasądający na rzecz pozwanego odszkodowanie został zmieniony w ten sposób, że obniżono kwotę odszkodowania i różnicę tę pozwany winien zwrócić powodowi.

Pozwany wnosił o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu wskazując, że nie jest zobowiązany do zwrotu uzyskanych korzyści, gdyż wypłacone odszkodowanie zużył i nie jest już wzbogacony.

Wyrokiem z dnia 20 marca 2013 roku, wydanym w sprawie IV Pm 261/12, Sąd Rejonowy – Sąd Pracy w Bełchatowie uwzględnił w części powództwo i zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 45.846,35 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 12 lipca 2012 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 2.298 złotych tytułem zwrotu opłaty od pozwu. Pozwany nie został obciążony obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na rzecz powoda.

Podstawę wyroku stanowiły następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne Sądu Rejonowego:

W. I. był pracownikiem (...) w R. w okresie od 4 listopada 1977 roku do 30 września 2001 roku. W trakcie zatrudnienia pracował na stanowisku elektromontera. Pracodawca nie kwalifikował pracy wykonywanej przez pozwanego jako pracy górniczej w wymiarze półtorakrotnym. Początkowo W. I. pobierał emeryturę z przelicznikiem 1,2, a następnie na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach uzyskał prawo do zastosowania przelicznika 1,8 do wysokości emerytury.

W dniu 21 października 2008 roku W. I. wystąpił przeciwko byłemu pracodawcy z pozwem o odszkodowanie w kwocie 15.154,60 złotych z tytułu pobierania zaniżonej emerytury w związku z nieprawidłową kwalifikacją wykonywanej pracy. Następnie rozszerzył żądanie pozwu do kwoty 67.110,60 złotych. Wyrokiem z dnia 29 maja 2009 roku, wdanym w sprawie IV P 256/08 Sąd Rejonowy w Bełchatowie zasądził na rzecz W. I. od byłego pracodawcy odszkodowanie w kwocie 47.293,06 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 21 października 2008 roku do dnia zapłaty i oddalił powództwo w pozostałym zakresie. Następnie wyrokiem z dnia 24 listopada 2009 roku Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. oddalił apelację (...) w R. wniesioną od wyroku Sądu Rejonowego w Bełchatowie.

W dniu 11 grudnia 2009 roku były pracodawca pozwanego dokonał na jego rzecz zapłaty kwoty 60.590,48 złotych, obejmującej odszkodowanie za zaniżoną emeryturę w kwocie 47.293,06 złotych, odsetki w kwocie 6.902,00 złotych oraz koszty procesu w kwocie 6.395,42 złotych.

Następnie w dniu 17 lutego 2010 roku (...) w R. wniósł do Sądu Najwyższego kasację od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. z dnia 24 listopada 2010 roku. Odpis kasacji został doręczony pełnomocnikowi W. I. w dniu 25 lutego 2010 roku.

Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 17 marca 2011 roku w sprawie I PK 61/10 uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Piotrkowie Tryb. Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 11 sierpnia 2011 roku zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Bełchatowie z dnia 29 maja 2009 roku w ten sposób, że zasądzoną na rzecz W. I. kwotę obniżył do kwoty 10.468,07 złotych oraz nie obciążył W. I. kosztami zastępstwa procesowego, a także kosztami procesu za postępowanie apelacyjne i kasacyjne.

Pozwany W. I. otrzymał kwotę odszkodowania zasądzoną wyrokiem Sądu Rejonowego w Bełchatowie w grudniu 2009 roku. Pieniądze uzyskane z odszkodowania pozwany przeznaczył na remont dachów na budynku mieszkalnym i gospodarczym, które wraz z gospodarstwem rolnym w 2002 roku na podstawie umowy darowizny przekazał córce A.. Dachy budynków przeciekały z powodu zgnitej konstrukcji. Z kwoty odszkodowania pozwany sfinansował zakup nowej więźby dachowej oraz blachy na pokrycie dachów. Koszt tych materiałów wyniósł około 32.500 złotych. Nadto pozwany kupił kostkę brukową w celu utwardzenia nawierzchni części posesji. Koszt zakupu kostki wraz z wykonaniem stanowił kwotę około 12.000 złotych. Prace przy remoncie dachów i ułożeniu kostki prowadzone były wiosną 2010 roku. W czerwcu 2010 roku zostało wykonane ogrodzenie posesji z betonowych elementów. Koszt ogrodzenia wyniósł około 2.500 złotych. W. I. dokonał także zakupu węgla na opał w ilości 10 ton za kwotę 8.000 złotych. W grudniu 2009 roku po otrzymaniu odszkodowania W. I. przekazał szwagrowi Z. W., chorującemu na raka krtani kwotę 2.000 złotych na chemioterapię, która nie była refundowana przez NFZ.

Powód (...) w R. w dniach 17 stycznia 2012 roku i 8 marca 2012 roku wezwał pozwanego do zapłaty w terminie 14 dni kwoty 47.846,35 złotych tytułem zwrotu różnicy pomiędzy kwotą otrzymaną na podstawie wyroku Sądu Rejonowego w Bełchatowie z dnia 29 maja 2009 roku, a kwotą wskazaną w wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. W wezwaniach wskazano, że zwrotowi podlega kwota należności głównej (36.824,99 złotych), odsetek (4.625,94 złotych) i kosztów sądowych (6.395,42 złotych). Pozwany nie dokonał zwrotu żądanej kwoty.

Pozwany W. I. jest osobą schorowaną. Leczy się na płuca, zwyrodnienie stawów i kręgosłupa, przeżył złamanie szyjki kości udowej. Żona pozwanego pozostaje pod stałą opieką onkologa, chorowała na raka piersi, poddała się dwóm zabiegom operacyjnym, przeżyła chemioterapię i radioterapię. Leczy się na nadciśnienie tętnicze. Pozwany wraz z żoną wydają miesięcznie na leki kwotę 350 złotych.

Uchwałą Nr (...)z dnia 17 sierpnia 2010 roku w sprawie dalszego postępowania w sprawach dotyczących roszczeń o odszkodowania byłych pracowników (...) za zaniżone emerytury w związku z procesem weryfikacji okresów pracy górniczej Zarząd (...) S.A. mając na uwadze treść wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2010 roku w sprawie I PK 190/09 postanowił o uznawaniu roszczeń o odszkodowania z tytułu zaniżonych emerytur, zgłaszanych w stosunku do Spółki. W (...) obowiązywało Zarządzenie Nr (...)Prezesa Zarządu – Dyrektora Generalnego (...) S.A. z dnia 30 sierpnia 2010 roku w sprawach dotyczących roszczeń o odszkodowania byłych pracowników (...) S.A. i za zaniżone emerytury w związku z procesem weryfikacji okresów pracy górniczej. W § 2 pkt 1 zarządzenia postanowiono, że w związku z prowadzoną weryfikacją pracy górniczej, (...) S.A. uznaje roszczenia z tytułu zaniżonej wysokości emerytur zgłaszane przez byłych pracowników Spółki z uwzględnieniem 10-letniego okresu przedawnienia, w związku z poniesioną przez nich szkodą wskutek niewłaściwej kwalifikacji przez pracodawcę okresów wykonywanej pracy górniczej w (...) S.A. W dalszej części zarządzenie zawierało określenie warunków, jakie powinna spełnić osoba wzywająca do zapłaty odszkodowania i postanowienia skierowane do poszczególnych komórek organizacyjnych (...) dotyczące trybu postępowania w przypadku zgłoszonych roszczeń.

Sąd I instancji ustalił stan faktyczny na podstawie dowodów zgromadzonych w sprawie, w tym w oparciu o dowody z dokumentów, których prawdziwość nie była kwestionowana, a także na podstawie zeznań pozwanego W. I. i świadków D. I. i S. B., które uznał za wiarygodne. Zeznania pozwanego i świadków są spójne, pokrywają się i uzupełniają oraz znajdują potwierdzenie w dokumentach zawartych w aktach sprawy.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że powództwo zasługuje na uwzględnienie w przeważającym zakresie.

W przedmiotowej sprawie powód do dochodził od pozwanego zapłaty kwoty 47.847 złotych tytułem zwrotu różnicy pomiędzy kwotą otrzymaną na podstawie wyroku Sądu Rejonowego w Bełchatowie z dnia 29 maja 2009 roku, a kwotą wskazaną w wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. z dnia 11 sierpnia 2011 roku. Powód wywodził swoje roszczenie z przepisów kodeksu cywilnego dotyczących zwrotu nienależnego świadczenia.

Zgodnie z treścią art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

Uzyskanie korzyści majątkowej kosztem innej osoby bez podstawy prawnej jest samoistnym źródłem zobowiązania określanego jako zobowiązanie z bezpodstawnego wzbogacenia. Stronami takiego zobowiązania są wzbogacony, tj. osoba, która bezpodstawnie wzbogaciła się oraz zubożony, tj. osoba, której kosztem takie wzbogacenie się nastąpiło. Wzbogacony jest obowiązany do zwrotu korzyści w naturze lub jej wartości, a zubożonemu przysługuje roszczenie o wydanie korzyści lub jej wartości.

Przesłankami powstania zobowiązania z bezpodstawnego wzbogacenia są: uzyskanie korzyści majątkowej (wzbogacenie), osiągnięcie korzyści z majątku innej osoby (zubożenie), związek między wzbogaceniem a zubożeniem oraz uzyskanie korzyści bez podstawy prawnej.

Brak podstawy prawnej oznacza taką sytuację, w której uzyskanie korzyści majątkowej nie znajduje usprawiedliwienia w przepisie ustawy, ważnej czynności prawnej, prawomocnym orzeczeniu sądowym albo akcie administracyjnym.

Szczególnym, choć w praktyce najczęściej występującym przypadkiem powstania zobowiązania z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, jest spełnienie świadczenia nienależnego. Na gruncie instytucji bezpodstawnego wzbogacenia ustawodawca w trzech przepisach, a mianowicie w art. 405, 407 i art. 410 § 2 k.c., wspomina o braku podstawy prawnej – w pierwszych dwóch w odniesieniu do uzyskania korzyści, w trzecim zaś co do odpadnięcia podstawy prawnej świadczenia. Nie da się jednakowo oceniać podstawy prawnej uzyskania korzyści i podstawy prawnej świadczenia. W odniesieniu do pierwszego z tych pojęć poszukujemy usprawiedliwienia, uzasadnienia uzyskania określonej korzyści majątkowej i możliwości jej zatrzymania przez wzbogaconego, natomiast drugie pojęcie

odwołuje się do przesłanek przyjęcia, że mamy do czynienia ze świadczeniem nienależnym ze względu na upadek podstawy do jego spełnienia.

Zgodnie z treścią art. 410 § 2 k.c. świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub namierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po pełnieniu świadczenia.

Powód (...) w R. po oddaleniu apelacji przez Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. od wyroku Sądu Rejonowego w Bełchatowie z dnia 29 maja 2009 roku spełnił na rzecz W. I. świadczenie pieniężne orzeczone w tym wyroku. Tym samym wypełnił zobowiązanie nałożone na niego przedmiotowym wyrokiem. Prawomocny wyrok stanowi bowiem indywidualną normę prawną będącą podstawą wykonania obowiązku (świadczenia) pomiędzy podmiotami, których dotyczy.

W następstwie rozpoznania kasacji wniesionej przez (...) od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. z dnia 24 listopada 2009 roku Sąd Najwyższy uchylił przedmiotowy wyrok i przekazał mu sprawę do ponownego rozpoznania. Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd ten zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Bełchatowie z dnia 29 maja 2009 roku w ten sposób, że zasadzoną na rzecz W. I. kwotę obniżył do kwoty 10.468,07 złotych i oddalił powództwo w pozostałej części. Nie obciążył W. I. kosztami procesu za postępowanie apelacyjne i kasacyjne.

W ocenie Sądu I instancji zmiana treści wyroku Sądu Rejonowego w Bełchatowie spowodowała, iż odpadła pierwotna podstawa prawna świadczenia powoda (codictio causa fininita) na rzecz pozwanego. Oznacza to, że świadczenie powoda na rzecz pozwanego ponad kwotę 10.468,07 złotych przybrało charakter świadczenia nienależnego w myśl art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 300 k.p., które pozwany obowiązany był zwrócić pracodawcy stosownie do treści art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c. i art. 300 k.p.

Takie stanowisko znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 3 grudnia 2009 roku w sprawie II PK 77/09 L.) Sąd ten wskazał, że pobranie świadczenia pieniężnego w wykonaniu wyroku sądu następnie wyeliminowanego z obrotu wskutek środka zaskarżenia oznacza, że doszło do spełnienia świadczenia nienależnego w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. (por. także wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2011 roku, II PK 4/11, OSNAPiUS 2012/Nr 15-16/192 i z dnia 13 kwietnia 2011 roku, V CSK 332/10, L., wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 14 września 2011 roku, I Ca 442/11, L.).

W ocenie Sądu Rejonowego w przedmiotowej sprawie nie zachodzą okoliczności wyłączające żądanie zwrotu świadczenia, wymienione w art. 411 k.c.

Pozwany podnosił, że spełnione przez powoda na jego rzecz świadczenie czyni zadość zasadom współzycia społecznego (art. 411 pkt 2 k.c.).

Przepis ten ma zastosowanie w sytuacji, gdy ten, kto spełnił świadczenie, nie był prawnie zobowiązany, lecz można mu przypisać moralny obowiązek wobec przyjmującego świadczenie. W takiej sytuacji spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współzycia społecznego. W sprawach ze stosunku pracy Sąd Najwyższy przyjmował za czyniące zadość zasadom współzycia społecznego spełnienie świadczenia nienależnego w okolicznościach takich, jak wypłacanie bez podstawy prawnej podwyższonego wynagrodzenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2000 roku, I PKN 42/00, OSNAPiUS 2002/8/188), lub udzielenie pomocy pracownikowi, który znalazł się szczególnej sytuacji losowej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 1981 roku, IV PR 59/81, OSNCP 1981/9/179).

Tymczasem świadczenie wypłacone pozwanemu nie było wynagrodzeniem, a odszkodowaniem nie pozostającym w jakimkolwiek związku z wynagrodzeniem za pracę. Okoliczność, że powód wypłacał swoim byłym pracownikom odszkodowania obliczone z zastosowaniem 10-letniego kresu przedawnienia nie była wynikiem jego dobrowolnego działania, a jedynie skutkiem stosowania się do zapadłych prawomocnych wyroków orzekających obowiązek zapłaty odszkodowania w czasie, kiedy w orzecznictwie stosowany był 10-letni okres przedawnienia tego typu roszczeń, co

miało miejsce przed podjęciem uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2011 roku, określającej zastosowanie 3-letniego okresu przedawnienia.

Takie stanowisko powoda wynika z treści uchwały Nr (...) z dnia 17 sierpnia 2010 roku w sprawie dalszego postępowania w sprawach dotyczących roszczeń o odszkodowania byłych pracowników (...) za zaniżone emerytury oraz zarządzenia Nr 9/102 Prezesa Zarządu – Dyrektora Generalnego (...) z dnia 30 sierpnia 2010 roku w sprawach dotyczących roszczeń o odszkodowania byłych pracowników (...) i za zaniżone emerytury.

W ocenie Sądu Rejonowego z tych samych względów nie znajduje także zastosowania w sprawie przepis art. 411 pkt 3 k.c. bowiem nie doszło do dobrowolnego spełnienia przez powoda przedawnionego świadczenia, a wręcz przeciwnie powód konsekwentnie w sprawie o odszkodowanie podnosił zarzut przedawnienia roszczenia.

Jak wynika z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie pozwany bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem powoda i zobowiązany jest do zwrotu jej wartości. Obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu (art. 409 k.c.).

Powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu wzbogacenia istnieje we wszystkich tych przypadkach, kiedy korzyść uzyskana została na podstawie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, nieprawomocnego orzeczenia zaopatrzonego w rygor natychmiastowej wykonalności, w tym wyroku zaocznego, czy nakazu zapłaty wydanego na podstawie weksla, warrantu, rewersu lub czeku, jeśli następnie w wyniku wniesienia środków zaskarżenia orzeczenie to zostało zmienione lub uchylone. Podobnie przedstawia się sytuacja w odniesieniu do wyroku sądu drugiej instancji, w stosunku do którego może być wywiedziona skarga kasacyjna, a także gdy korzyść uzyskana została na podstawie orzeczenia uchylonego lub zmienionego w związku z rozpoznaniem skargi o wznowienie postępowania (por. Kodeks cywilny. Komentarz red. prof. dr hab. Edward Gniewek, prof. dr hab. Piotr Machnikowski, wydawnictwo: C. H. Beck 2013).

Pozwany zużył w całości środki uzyskane z odszkodowania, przy czym większość tych środków zużył na zakup dóbr materialnych i przeprowadzenie remontu domu i budynku gospodarczego córki, na zakup i ułożenie kostki brukowej oraz wykonanie ogrodzenia, a zatem pozostaje nadal wzbogacony.

Nadto Sąd Rejonowy podniósł, że strona, która rozporządziła korzyścią majątkową, uzyskaną na podstawie prawomocnego wyroku, w okresie od daty uprawomocnienia się wyroku do chwili uzyskania wiadomości o jego zaskarżeniu rewizją nadzwyczajną, nie ponosi ujemnych następstw przewidzianych w art. 409 k.c. w razie uchylecia tego wyroku. Powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu powstaje dopiero z chwilą uzyskania wiadomości o zaskarżeniu prawomocnego wyroku rewizją nadzwyczajną (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 1971 roku, I CR 852/70, OSNP 1971/9/161).

Dalej wskazał, że od obowiązku zwrotu zwalnia jedynie zużycie na cele konsumpcyjne powodujące ustanie wzbogacenia oraz że chodzi tylko o takie zużycie, które miało miejsce w okresie, gdy pozwany nie musiał się liczyć z obowiązkiem zwrotu, tj. przed uzyskaniem wiadomości o wniesieniu kasacji.

Jak wynika z materiału dowodowego w sprawie pełnomocnik pozwanego uzyskał wiadomość o zaskarżeniu prawomocnego wyroku kasacją w dniu 25 lutego 2010 roku. Od tego dnia zatem pozwany winien liczyć się z obowiązkiem zwrotu uzyskanej korzyści. Od dnia otrzymania odszkodowania do dnia doręczenia kasacji pozwany nie wydatkował żadnej kwoty na cele konsumpcyjne z otrzymanego od powoda odszkodowania. Pozwany zarówno przed, jak i po otrzymaniu odszkodowania, ponosił koszty utrzymania i leczenia w porównywalnej wysokości.

Powództwo podlegało oddaleniu w zakresie kwoty 2.000 złotych, którą pozwany przekazał choremu na raka krtani szwagrowi na sfinansowanie trzech zabiegów chemioterapii. Pieniądze te zostały przekazane przez pozwanego w grudniu 2009 roku, bezpośrednio po otrzymaniu odszkodowania i przeznaczone na leczenie. W tym zakresie pozwany nie jest już wzbogacony.

O odsetkach Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c.

O kosztach procesu w zakresie poniesionej przez powoda opłaty od pozwu orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. wyrażającego zasadę stosunkowego rozdzielenia kosztów, mając na uwadze okoliczność, że powód wygrał sprawę w 96%.

Na zasadzie słuszności wyrażonej w art. 102 k.p.c. Sąd Rejonowy nie obciążył pozwanego kosztami zastępstwa procesowego, mając na uwadze w szczególności okoliczność, iż zarówno pozwany, jak i jego żona są osobami schorowanymi, przebyli zabiegi operacyjne, w tym żona pozwanego zabiegi z przyczyn onkologicznych, nadal oboje się leczą i ponoszą wysokie koszty zakupu leków. Nie bez znaczenia jest także fakt, iż strona pozwana korzystała ze stałej obsługi prawnej i nie poniosła dodatkowych nakładów na prowadzenie procesu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 1972 roku, I PR 423/72, OSNCP 1973/7-8/138).

Powyższy wyrok zaskarżył w punkcie „1” i „3” apelacją pozwany. Skarżący zarzucił wyrokowi naruszenie:

1. art. 411 pkt 3 k.c. poprzez jego niezastosowanie i zasądzenie zwrotu od pozwanego świadczenia, pomimo że powód spełnił świadczenie przedawnione;
2. art. 410 § 2 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że cała kwota odszkodowania uzyskana przez pozwanego na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Bełchatowie była świadczeniem nienależnym, pomimo iż powód spełniając je, był zobowiązany do jego spełnienia;
3. art. 409 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i zasądzenie żądanego roszczenia, pomimo iż w toku postępowania pozwany udowodnił, że uzyskaną od powoda korzyść zużył w całości w taki sposób, że nie jest już wzbogacony;
4. art. 890 § 1 k.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez uznanie za niewiarygodne zeznań świadków oraz pozwanego w zakresie przekazania darowizny ze względu na to, iż darowizny te nie znajdują potwierdzenia w żadnych dokumentach, w sytuacji, gdy umowa darowizny zawarta bez zachowania aktu notarialnego jest zawarta w chwili złożenia zgodnych oświadczeń woli, a spełnienie świadczenia w tych okolicznościach stanowi jedynie jej konwalidację, a więc ważność tej czynności nie jest uzależniona od zachowania formy i potwierdzenia zawarcia umowy w dokumentach, ale od faktycznego jej spełnienia;
5. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej, jednostronnej i niepełnej oceny przez Sąd I instancji zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego poprzez niedanie wiary zeznaniom świadków i pozwanego, pomimo posiadania potwierdzeń faktycznego leczenia pozwanego i jego żony i podlegania ich opiece lekarskiej w tym okresie, co ma odzwierciedlenie w zgromadzonym materiale dowodowym w postaci zaświadczeń oraz poprzez dowolną, jednostronną ocenę pozostałego materiału dowodowego i w konsekwencji zasądzenie od pozwanego kwoty 45.846,35 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 12 lipca 2012 roku, pomimo iż ten wykazał, że na dzień 25 lutego 2010 roku, kiedy dowiedział się o skardze kasacyjnej, nie był już wzbogacony kwotą w żądanej przez powoda wysokości, a środki uzyskane z odszkodowania zużył w całości w taki sposób, że nie był wzbogacony.

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku we wskazanym zakresie poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych za I i II instancję, bądź ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji. Ponadto wniósł o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów zastępstwa adwokackiego za instancję apelacyjną według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja pozwanego podlega oddaleniu, albowiem wszystkie podniesione w niej zarzuty okazały się nietrafne.

Sąd Okręgowy podziela w całości dokonane przez Sąd Rejonowy ustalenia faktyczne, które znajdują oparcie w zebranych w sprawie materiale dowodowym oraz rozważania prawne wskazujące na zasadność żądania powoda. Sąd I instancji dokonał wszechstronnego rozważenia i właściwiej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w zakresie istotnym dla rozstrzygnięcia. Ponadto rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego znajduje oparcie w przepisach prawa materialnego adekwatnych do poczynionych ustaleń faktycznych.

W przedmiotowej sprawie powód dochodził od pozwanego zapłaty kwoty 47.846,35 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem zwrotu nienależnego świadczenia.

Kwota ta została wypłacona pozwanemu w oparciu o prawomocny wyrok Sądu Rejonowego w Bełchatowie z dnia 29 maja 2009 roku wydany w sprawie IV P 256/08. Wskutek wniesienia skargi kasacyjnej w dniu 17 lutego 2010 roku, Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. z dnia 24 listopada 2009 roku w sprawie V Pa 80/09 oddalając apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego w Bełchatowie, na podstawie którego powód dokonał na rzecz pozwanego zapłaty kwoty 60.590,48 złotych, obejmującej odszkodowanie za zaniżoną emeryturę w kwocie 47.293,06 złotych, odsetki w kwocie 6.902 złotych oraz koszty procesu w kwocie 6.395,42 złotych.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Bełchatowie, m.in. w ten sposób, że zasądzoną na rzecz W. I. kwotę obniżył do kwoty 10.468,07 złotych.

Tym samym prawidłowo Sąd Rejonowy uznał, że zmiana treści wyroku Sądu Rejonowego w Bełchatowie w sprawie IV P 256/08 spowodowała, iż odpadła pierwotna podstawa prawna świadczenia powoda (*condictio causa finita*) na rzecz pozwanego i w konsekwencji, iż świadczenie powoda na rzecz pozwanego ponad kwotę 10.458,07 złotych przybrało charakter świadczenia nienależnego, podlegającego na podstawie art. 410 § 1 k.c. w związku z art. 405 k.c. w związku z art. 300 k.p. zwrotowi.

Powyższy pogląd Sądu Rejonowego zasługuje w całości na akceptację Sądu Okręgowego tym bardziej, jeżeli weźmie się pod uwagę przywołany przez ten sąd wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2009 roku w sprawie II PK 77/09, L., w którym wskazano, że pobranie świadczenia pieniężnego w wykonaniu wyroku sądu następnie wyeliminowanego z obrotu wskutek środka zaskarżenia oznacza, że doszło do spełnienia świadczenia nienależnego w rozumieniu art. 410 § 2 k.c.

W ocenie Sądu Okręgowego Sąd pierwszej instancji po przeprowadzeniu postępowania dowodowego prawidłowo stwierdził, że w sprawie nie zachodziły okoliczności uzasadniającej wygaśnięcie obowiązku wydania korzyści uzyskanej przez pozwanego od powodu, bądź zwrotu jej wartości na podstawie art. 411 k.c., czy przede wszystkim na podstawie art. 409 k.c.

Zgodnie bowiem z tym ostatnim przepisem obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu.

W niniejszej sprawie nie można uznać, tak jak tego chce apelujący, iż otrzymane odszkodowanie W. I. zużył w okresie od daty otrzymania tego odszkodowania do dowiedzenia się o złożeniu skargi kasacyjnej przez byłego pracodawcę w taki sposób, że nie jest już wzbogacony.

Z zeznań przesłuchanej w charakterze świadka żony pozwanego D. I., wynika, że w domu, który w 2002 roku przekazali córce, a w którym wraz z mężem zamieszkują, naprawili dach, który przeciekał. W związku z tym przeciekaniem zgniła konstrukcja dachu, dlatego też zdecydowali się kupić drewno na nową konstrukcję. Świadek nie wskazała jednakże

jaką kwotę wydatkowała z mężem na remont dachu, nie przedstawiła także faktur na potwierdzenie wysokości poniesionych wydatków, jak ich dat.

Lektura akt wskazała także, że dopiero w czerwcu 2010 roku pozwany wykonał nowe ogrodzenie podwórka oraz położył kostkę brukową na części podwórka. Świadek nie wskazała, jakie kwoty wydali wraz z mężem na modernizację podwórka, nie przedstawiła także jakichkolwiek dokumentów, które potwierdzałyby wysokość poniesionych kosztów remontu. Wszystkie wskazane wyżej prace remontowe zostały wykonane wiosną 2010 roku, a więc już po dowiedzeniu się przez pozwanego o złożeniu przez (...) skargi kasacyjnej, a zatem już wtedy, gdy winien był się on liczyć z obowiązkiem zwrotu świadczenia. Pozwany nie przedstawił przy tym jakichkolwiek dowodów, które potwierdziłyby zeznania świadka D. I., że wydatki na ww. prace zostały poniesione przez niego na przełomie stycznia i lutego 2010 roku.

Trudno uznać zeznania świadków D. I., jak i S. B. za wiarygodne w zakresie, w jakim wynika z nich, że pozwany wydatkował pieniądze w okresie od otrzymania odszkodowania do daty dowiedzenia się o wniesieniu skargi kasacyjnej, tj. od grudnia 2009 roku do lutego 2010 roku skoro nawet za blachę o wartości 25.000 złotych pozwany nie przedstawił faktury, z której wynikałaby cena i data zakupu. Dowodu na wysokość poniesionych wydatków nie może przy tym stanowić przedłożone przez pozwanego zestawienie wydatków, które nie znajduje potwierdzenia w jakichkolwiek dokumentach finansowych.

W tej sytuacji uznać należało, że wydatki poniesione przez pozwanego na wskazane wyżej prace remontowe na dom córki, w którym mimo, że nie jest już jego właścicielem, zamieszkuje wraz z żoną nie były wydatkami bezproduktywnymi i pozostaje on nadal wzbogacony. Wzbogacenie rodzi zaś obowiązek zwrotu uzyskanej korzyści.

Lektura akt wykazała ponadto, że pozwany dokonał zakupu opału w ilości 10 ton na kwotę 8.000 złotych, a ponadto łącznie z żoną wydatkował na leki około 350 złotych miesięcznie.

Skoro zaś na leki małżonkowie W. I. wydawali pieniądze z odszkodowania, to można uznać, że jeśli dotychczas wydatkowali środki na ten cel z własnych dochodów (W. I. leczy się na zwyrodnienie stawów od 2005 roku, zaś D. I. od 2000 roku na schorzenia ginekologiczne i onkologiczne), to wydając pieniądze z tego źródła zaoszczędzili swoje wydatki, a zatem nadal pozostają wzbogacony. Podobnie rzecz ma się z opalem, albowiem opłacenie go ze środków pochodzących z odszkodowania spowodowało, że pozwany nie musiał go kupować z bieżących dochodów, a zatem mógł poczynić z tego tytułu oszczędności.

W świetle powyższego należało uznać za niezasadny zarzut apelującego naruszenie art. 890 § 1 k.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez uznanie za niewiarygodne zeznań świadków oraz pozwanego w zakresie przekazania darowizny. Pozwany nie wskazał bowiem w toku postępowania przed Sądem I instancji żadnych dowodów, które wskazywałyby, iż wydatkował środki na rzecz remontu mieszkania córki, w którym co należy podkreślić zamieszkuje wraz z żoną, w okresie od otrzymania odszkodowania do dowiedzenia się o wniesieniu przez (...) skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 24 listopada 2009 roku w sprawie V Pa 80/09, a więc w okresie, kiedy nie musiał się jeszcze liczyć z obowiązkiem zwrotu.

W tym miejscu należy przytoczyć fragment uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2012 roku w sprawie I PK 86/12, OSNP 2013/17-18/203, w którym wskazano, że obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości nie wygasa w wypadku, gdy mimo zużycia lub utraty korzyści ten, kto ją uzyskał, jest nadal wzbogacony. Wzbogacenie trwa nadal zwłaszcza w sytuacji, w której ten, kto uzyskał bez podstawy prawnej pieniądze kosztem innej osoby, zużył je na spłacenie własnego długu a także wtedy, gdy uzyskał pewien ekwiwalent czy też inną korzyść dla swego majątku.

Ponadto jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 kwietnia 2010 roku w sprawie V CSK 320/09, Lex nr 688053 tylko takie zużycie w dobrej wierze bezpodstawnie uzyskanego świadczenia powoduje w myśl art. 409 k.c. wygaśnięcie obowiązku zwrotu świadczenia, gdy zużycie korzyści nastąpiło w sposób bezproduktywny, konsumpcyjny, tj. gdy wzbogacony, w zamian tej korzyści, nie uzyskał ani korzyści zastępczej ani zaoszczędzenia wydatku, gdy wydatek

miał miejsce tylko dlatego, że uprzednio uzyskał on korzyść, bez której nie poczyniłby tego wydatku. Jeżeli natomiast w zamian za zużytą korzyść wzbogacony uzyskał do swojego majątku jakąkolwiek inną korzyść majątkową (np. mienie czy zwolnienie z długu, który w ten sposób spłacił), nie można uznać, że nie jest już wzbogacony, bowiem w wyniku dokonania tego wydatku, w jego majątku pozostaje korzyść w postaci zwiększenia aktywów bądź zmniejszenia pasywów.

Powtórzyć za Sądem Rejonowym należy, że od obowiązku zwrotu zwalnia jedynie zużycie na cele konsumpcyjne powodujące ustanie wzbogacenia oraz że chodzi tylko o takie zużycie, które miało miejsce w okresie, gdy pozwany nie musiał się liczyć z obowiązkiem zwrotu. W przedmiotowej sprawie powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu, należy w ocenie Sądu Okręgowego łączyć z datą dowiedzenia się o wniesieniu przez powoda skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Rejonowego w Bełchatowie zasądzonego odszkodowanie. Sąd Okręgowy podziela bowiem w tym zakresie pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy powołanym już wyroku z dnia 5 października 2012 roku, w którym wskazano, że od chwili, w której strona uzyskująca korzyść na podstawie prawomocnego wyroku otrzyma informację o przyjęciu do rozpoznania skargi kasacyjnej wywiedzionej przez stronę przeciwną, powinna liczyć się z obowiązkiem zwrotu tej korzyści w razie uchylenia tego wyroku (art. 409 k.c.). W tamtej sprawie Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że momentem granicznym „powinności” winno być dowiedzenie się przez stronę o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania. W przedmiotowej sprawie, w ocenie Sądu Okręgowego taką graniczną datą winno być dowiedzenie się już o samym wniesieniu skargi kasacyjnej. Wskazać bowiem należy, iż co prawda nie każda skarga kasacyjna jest przyjmowana przez Sąd Najwyższy do rozpoznania, ale w sprawach z powództw pracowników zarówno obecnych jak i byłych przeciwko (...) w R. wyłoniło się zagadnienie prawne wymagające podjęcia uchwały przez Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów, tym samym wszystkie skargi kasacyjne powodów w tożsamych sprawach były przyjmowane do rozpoznania.

Jak prawidłowo ustalił w tym zakresie Sąd Rejonowy pełnomocnik W. I. uzyskał wiadomość o zaskarżeniu prawomocnego wyroku skargą kasacyjną w dniu 25 lutego 2010 roku. Tym samym od tej daty pozwany winien liczyć się z obowiązkiem zwrotu uzyskanej korzyści. Jednakże od dnia otrzymania odszkodowania do dnia doręczenia tej skargi pozwany nie wydatkował żadnej kwoty na cele konsumpcyjne z otrzymanego od powoda odszkodowania, a co do których Sąd Okręgowy mógłby uznać, iż nie podlegają one zwrotowi.

Wyjątek w tym zakresie stanowi jedynie kwota 2.000 złotych, którą pozwany przekazał w grudniu 2009 roku, a więc jeszcze przed doręzeniem mu skargi kasacyjnej, na leczenie chorego na raka szwagra Z. W. i która to kwota została uznana przez Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy jako niepodlegająca zwrotowi.

Sąd Okręgowy nie uwzględnił wniosku pełnomocnika pozwanego o rozłożenie należności głównej na raty oraz oddalenie powództwa w części żądania zasądzenia ustawowych odsetek od należności głównej od dnia 12 lipca 2012 roku do dnia zapłaty. Wniosek taki mógł być złożony przez pełnomocnika pozwanego już w toku postępowania w pierwszej instancji. Tymczasem pełnomocnik pozwanego złożył przedmiotowy wniosek już po zamknięciu rozprawy w postępowaniu apelacyjnym, co uniemożliwiło ustosunkowanie się do niego przez pełnomocnika powoda. Pełnomocnik pozwanego nie wykazał przy tym szczególnie uzasadnionych wypadków, które uzasadniałyby rozłożenie na raty zasądzanego świadczenia w trybie określonym w art. 320 k.p.c. wskazując jedynie ogólnikowo, że wniosek taki uzasadnia trudna sytuacja zdrowotna i majątkowa pozwanego. W ocenie Sądu Rejonowego tak ogólnie sformułowane podstawy wniosku nie mogą stanowić o rozłożeniu na raty zasądzonej od pozwanego należności.

Z tych też względów, na podstawie art. 385 k.p.c., orzeczono jak w punkcie „1” wyroku.

Sąd Okręgowy nie obciążył powoda kosztami postępowania za instancję odwoławczą na podstawie art. 102 k.p.c. mając na uwadze jego obecną sytuację osobistą, w tym przede wszystkim zły stan zdrowia.